ПРОБЛЕМИ ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО В ОБЛАСТТА НА ОПАЗВАНЕ И ЗАКРИЛА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

БРАЦИГОВО, 09.09.2022 Г.

КРАТЪК ПРЕГЛЕД НА ЗКН

- СЪЗДАДЕН ПРЕЗ 2009 Г. И ПРЕТЪРПЯЛ ОКОЛО 30 ИЗМЕНЕНИЯ И ДОПЪЛНЕНИЯ

- ОСНОВНА ЦЕЛ - УРЕЖДА ОПАЗВАНЕТО И ЗАКРИЛАТА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ ПРОВЕЖДАНЕ НА ЦЕЛЕНАКОЧЕНА И УСТОЙЧИВА ДЪРЖАВНА ПОЛИТИКА, КАКТО И ГАРАНТИРАНЕ НА РАВЕН И БЕЗПРЕПЯТСТВЕН ДОСТЪП НА ВСИЧКИ ГРАЖДАНИ ДО КУЛТУРНИТЕ ЦЕННОСТИ

- ЗАКОНЪТ ЗАКРИЛЯ ЕДНОВРЕМЕННО НЕМАТЕРИАЛНОТО И МАТЕРИАЛНОТО НЕДВИЖИМО И ДВИЖИМО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО КАТО СЪВКУПНОСТ ОТ КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ, КОИТО СА НОСИТЕЛИ НА ИСТОРИЧЕСКА ПАМЕТ, НАЦИОНАЛНА ИДЕНТИЧНОСТ И ИМАТ НАУЧНА ИЛИ КУЛТУРНА СТОЙНОСТ.

- КУЛТУРНИТЕ ЦЕННОСТИ МОГАТ ДА БЪДАТ ДЪРЖАВНА /ПУБЛИЧНА ИЛИ ЧАСТНА/, ОБЩИНСКА /ПУБЛИЧНА ИЛИ ЧАСТНА/ ИЛИ ЧАСТНА СОБСТВЕНОСТ НА ДРУГИ ЛИЦА.

ПОНЯТИЕ ЗА КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

- 1. наземни, подземни и подводни археологически обекти и резервати;
- 2. исторически обекти и комплекси;
- 3. архитектурни обекти и комплекси;
- 4. етнографски обекти и комплекси;
- 5. образци на парковото изкуство и ландшафтната архитектура;
- 6. природни ценности (образци) включително антропологични останки, открити при теренни проучвания, и останки на палеозоологията и култивирани растения;
- 7. индустриално наследство;
- 8. произведения на изящни и приложни изкуства;
- 9. народни занаяти;
- 10. документално наследство;
- 11. аудио-визуално наследство;
- 12. устна традиция и език;
- 13. книжовни и литературни ценности;
- 14. обичаи, обреди, празненства, ритуали и вярвания;
- 15. музика, песни и танци;
- 16. народна медицина;
- 17. кулинарни и еноложки традиции;
- 18. народни игри и спортове.

ПОНЯТИЕ ЗА КУЛТУРНА ЦЕННОСТ

- Културна ценност е нематериално или материално свидетелство за човешко присъствие и дейност, природна даденост или феномен, което е от значение за индивида, общността или обществото и има научна или културна стойност.

- Културна ценност може да бъде и нематериално или материално свидетелство за човешко присъствие и дейност, което има научна или културна стойност и е от значение за Българската православна църква и другите регистрирани вероизповедания.

- Културни ценности са и фрагменти от археологически или други предмети, които са в разрушен вид, съставляват малка част от автентична цялост на предмета, обезличени са в значителна степен, не притежават значима културна, научна или художествена стойност и могат да бъдат определени като масов материал. Те не подлежат на идентификация, но се включват в научно-спомагателния фонд на музеите при необходимост.

ДЕЙНОСТИ, ВКЛЮЧЕНИ В ПРОЦЕСА НА ОПАЗВАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

- ИЗДИРВАНЕ,
- ИЗУЧАВАНЕ,
- ИДЕНТИФИКАЦИЯ,
- ДОКУМЕНТИРАНЕ,
- РЕГИСТРАЦИЯ,
- КОНСЕРВАЦИЯ,
- РЕСТАВРАЦИЯ
- АДАПТАЦИЯ.

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ПО ОПАЗВАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

- **Министерският съвет:**

- Ръководи и осъществява националната политика в областта на културното наследство
- приема планове за опазване и управление на недвижими културни ценности;
- създава държавни културни институти по предложение на министъра на културата.
- предоставя безвъзмездно за управление на ведомства и общини за осъществяване на дейности, свързани с опазването и представянето на културни ценности, за срок до 10 години, по предложение на министъра на културата, недвижими археологически културни ценности - публична държавна собственост
- извършва замяна на имот със статут на недвижима културна ценност с категория „световно значение" или „национално значение", деклариран или регистриран по реда на ЗКН, когато е собственост на физически или юридически лица, с равностоен имот - частна държавна собственост, или с право на строеж върху имоти - частна държавна собственост

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ПО ОПАЗВАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

- **Министърът на културата или определено от него длъжностно лице от състава на министерството:**
- 1. прави предложения за вписване на недвижими културни ценности в Списъка на световното наследство;
- 2. предоставя статут на недвижими културни ценности;
- 3. предоставя статут на национално богатство на движими културни ценности;
- 4. издава разрешения за извършване на теренни археологически проучвания;
- 5. издава разрешения за създаване на частни музеи;
- 6. издава удостоверения за регистрация на лица, които осъществяват търговска дейност с културни ценности;
- 7. издава разрешения за изработване на копия и реплики на културни ценности;
- 8. издава разрешения за представяне на културни ценности в национални и международни изложби;
- 9. възлага и приема планове за опазване и управление на недвижими културни ценности;
- 10. изпълнява правомощията на концедент при възлагане на концесии за недвижими културни ценности - държавна собственост;

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ПО ОПАЗВАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

- Министърът на културата или определено от него длъжностно лице от състава на министерството:
- 11. издава разрешения за износ съгласно Регламент (ЕО) № 116/2009 на Съвета от 18 декември 2008 г. относно износа на паметници на културата (ОВ, L 39/1 от 10 февруари 2009 г.), наричан по-нататък " Регламент 116/2009, и разрешения за временен износ на движими културни ценности;
- 12. координира, организира и контролира дейността по:
- а) връщането на незаконно изнесените движими културни ценности - национално богатство;
- б) опазване на културното наследство, свързано с българската история и култура, извън територията на Република България;
- в) мониторинг на недвижими културни ценности;
- г) методология и определяне на режими за опазване на недвижимите културни ценности и тяхната среда;
- д) дигитализация на културното наследство;
- 13. съгласува:
- а) заданията за проектиране, плановете за опазване и управление, устройствените планове, техните изменения, специфичните правила и нормативи към тях и инвестиционните проекти - за единични и групови недвижими културни ценности, в техните граници и охранителни зони в предвидените от този закон случаи;
- б) заданията за проектите на музейни сгради, постоянните експозиции на музеите и условията за провеждане на конкурси за директори на регионални и общински музеи;
- в) инвестиционните проекти за изграждане и поставяне на паметници, монументално-декоративни структури и елементи в публични пространства в урбанизирани и извънселищни територии, както и тяхното преместване или премахване;
- 14. упражнява правото на държавна собственост върху културни ценности;
- 15. разпорежда временно съхранение на движими културни ценности от национални, регионални и общински музеи и обществени колекции във фондовете на други музеи - при липса на условия за опазване, както и при закриване на музея или обществена колекция;
- 16. води регистри на движимите културни ценности - национално богатство, на елементите на нематериалното културно наследство, на музеите и други регистри, предвидени в този закон.

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ПО ОПАЗВАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

- **Инспекторатът за опазване на културното наследство осъществява контрол за спазването на изискванията на ЗКН и на издадените въз основа на него актове, свързани със:**

- 1. извършване на теренни и подводни археологически проучвания;
- 2. териториално-устройствена защита на недвижимите културни ценности;
- 3. опазване на движимите и недвижимите културни ценности в музеите;
- 4. извършване на консервация и реставрация на движимите и недвижимите културни ценности;
- 5. изпълнение на сключените концесионни договори.
- 6. опазване на книжовни и литературни културни ценности, съхранявани в библиотечните и архивните колекции - ръкописи, архивни документи и старопечатни издания;
- 7. извършване на сделките с движимите културни ценности.
- Инспекторатът контролира и изпълнението на изискванията на този закон от физическите и юридическите лица при условията и по реда на действащото законодателство.

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ПО ОПАЗВАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

- **Кметовете на общини организират и координират осъществяването на политиката по опазване на културното наследство на територията на съответната община, като:**
- 1. оказват съдействие при извършването на дейности по издирване, изучаване, опазване и популяризиране на културните ценности съобразно правомощията си както и извършват други дейности, определени в този закон;
- 2. създават обществен съвет за закрила на културното наследство като съвещателен орган към общината.
- 3. изпълняват правомощията на концедент при възлагане на концесии за недвижими културни ценности - общинска собственост.

- **Общинските съвети:**
- 1. приемат стратегия за опазване на културното наследство на територията на съответната община в съответствие с националната стратегия по чл. 12, ал. 2;
- 3. създават общински фонд "Култура" при условията и по реда на Закона за закрила и развитие на културата;
- 4. приемат правилници за устройството и дейността на общинските музеи, след съгласуване с министъра на културата;
- 5. осигуряват финансиране чрез целеви средства в общинския бюджет на дейностите по чл. 17, ал. 1, т. 1.

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ПО ОПАЗВАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

- **Звената по чл.17, ал.3 ЗКН.** В рамките на утвърдената численост на общинската администрация се създават звена в регионите за планиране от ниво 2, определени в Закона за регионалното развитие:
- 1. за Югозападен район - Столична община;
- 2. за Южен централен район - Община Пловдив;
- 3. за Югоизточен район - Община Бургас;
- 4. за Североизточен район - Община Варна;
- 5. за Северен централен район - Община Велико Търново;
- 6. за Северозападен район - Община Плевен.

- Звената могат да издават писмени становища по чл. 84, ал. 2, т. 2 за недвижими културни ценности, които не са категории „световно" и „национално" значение, намиращи се в общините от съответния регион за планиране от ниво 2.
- Звената работят под методическото ръководство на НИНКН, чийто представител участва в подбора на специалистите по опазване на недвижими културни ценности, които работят в тях.

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ПО ОПАЗВАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

- **Националният институт за недвижимо културно наследство** (НИНКН) е държавен културен институт с национално значение и извършва дейност в областта на опазване на недвижимото културно наследство, включително и научноизследователска дейност по издирване и изучаване на недвижимото културно наследство. Институтът е юридическо лице на бюджетна издръжка към министъра на културата. НИНКН:
- 1. подпомага министъра на културата при упражняване на неговите правомощия по провеждане на държавната политика в областта на опазването на недвижимото културно наследство;
- 2. провежда дейност по издирване и изучаване на недвижимото културно наследство, включително и научноизследователска дейност по издирване и изучаване на недвижимото културно наследство;
- 3. изготвя предварителни и заключителни оценки и мотивирани предложения за деклариране и за предоставяне на статут на недвижими културни ценности;
- 4. прави предложение до министъра на културата за определяне на режимите за опазване на недвижимите културни ценности;
- 5. извършва специализирано документиране на недвижими културни ценности и на наличната информация за тях;
- 6. води публичен регистър на недвижимите културни ценности включително в електронен вид, по ред, определен в наредбата по чл. 50, ал. 2, поддържа национален документален архивен фонд включително в електронен вид и организира информационен център;
- 7. създава и поддържа специализирана карта и регистри по смисъла на чл. 32, ал. 1, т. 2 от Закона за кадастъра и имотния регистър на недвижимото културно наследство;
- 8. издава документи и дубликати, предоставя справки и копия на архивни материали;
- 9. поддържа и развива информационна система за недвижимото културно наследство;
- 10. изготвя проекти на планове за опазване и управление, експертизи, планови задания, пилотни проекти и други по недвижимото културно наследство по искане на физически и юридически лица.

МАТЕРИАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

- **Според принадлежността им към определен исторически период** недвижимите културни ценности са: праисторически, антични, средновековни, възрожденски, от ново и най-ново време.
- **Според научната и културната област, към която се отнасят**, недвижимите културни ценности са:
- 1. археологически: материални следи за човешка дейност, неделими от средата, в която са създадени, които се идентифицират чрез археологически изследвания;
- 2. исторически: сгради, съоръжения, други структури и паметни места, свързани със забележителни исторически събития и личности;
- 3. архитектурно-строителни: сгради, съоръжения, конструкции, части или съчетания от тях, които имат историческа, естетическа, техническа, културно- и производствено-техническа, пространствена и функционална стойност;
- 4. художествени: произведения на изящните и приложните изкуства-неразделни елементи от пространствената среда, в която или за която са създадени;
- 5. урбанистични: обособими части от селищна територия и селищни образувания, чиито елементи са пространствено свързани и могат да се разграничат топографски;
- 6. културен ландшафт: съвкупността от пространствено обособени устойчиви културни напластявания, резултат от взаимодействие на човека и природната среда, характеризиращи културната идентичност на дадена територия;
- 7. парково и градинско изкуство: исторически паркове и градини от значение за развитието на паркоустройственото изкуство и наука;
- 8. етнографски: материални свидетелства за бит, занаяти, умения, обичаи и вярвания, които са свързани с пространствената среда.
- 9. културен маршрут: съвкупност от историческо трасе на традиционен път с включените към него обекти на недвижимото културно наследство и ландшафти.

МАТЕРИАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

- **Според пространствената структура и териториалния обхват** недвижимите културни ценности са:
- 1. единични;
- 2. групови:
- а) ансамбъл-териториално обособима структура от обекти на недвижимото културно наследство, чиито елементи се намират в определени смислови, пространствени и естетически връзки помежду си и с прилежащата им среда;
- б) комплекс-разновидност на ансамбъла, чиито елементи са функционално свързани;
- в) серийни - състоящи се от два или повече обекта на недвижимото културно наследство, независимо от тяхното местоположение и обединени от ясни културни, времеви, социални и/или функционални връзки;
- г) историческо селище-урбанизирана структура, наситена с културно-исторически ценности от една или няколко епохи;
- д) историческа зона-обособена селищна, извънселищна, подземна територия или част от акватория, наситена с културни и исторически ценности от една или няколко епохи;
- е) археологически резерват - обособима територия или част от акватория, наситена с разкрити при археологически проучвания или подлежащи на разкриване под повърхността или наземни археологически културни ценности, включително археологически структури, нива и културни напластявания.

МАТЕРИАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

- Според културната и научната стойност и обществената значимост недвижимите културни ценности се включват в следните категории:
- 1. "световно значение"-вписаните в Списъка на световното наследство;
- 2. "национално значение"-археологическите резервати, както и други културни ценности с изключителна стойност за културата и историята на страната;
- 3. "местно значение"-свързаните с културата и историята на населени места, общини или области;
- 4. "ансамблово значение"-поддържащите пространствената характеристика и архитектурната типология на груповата ценност, към която принадлежат.
- 5. "за сведение" - самостоятелни обекти с ниска индивидуална стойност - носители на информация за научната и културната област, към която се отнасят.
- Редът за определяне категорията на недвижимите културни ценности, посочени по- горе, се определя с наредба на министъра на културата.
- Статутът на археологическите резервати с нац. значение се определя със ЗКН, като те са посочени в списък съгласно приложение към закона.

ОПАЗВАНЕ НА НКН - ИДЕНТИФИЦИРАНЕ

- **Идентифицирането на обектите на недвижимото културно наследство е системен процес на издирване, изучаване и предварителна оценка на изследвания обект като недвижима културна ценност.**
- Идентифицирането на обектите на недвижимото културно наследство включва:
- 1. издирване-локализиране и установяване на основната видова принадлежност на обекта чрез обхождане и оглед на място или изследване на архивни и материални свидетелства;
- 2. изучаване-интердисциплинен научно-изследователски процес, обхващащ проучване на място, разкриване на научната и културната характеристика на обекта и документиране;
- 3. предварителна оценка - установяване на признаци на изследвания обект като недвижима културна ценност.
- Издирване и изучаване на недвижими културни ценности, с изключение на археологическите, се извършва от НИНКН, от научни организации, висши училища, музеи, физически и юридически лица по:
- 1. ежегодни териториални програми, утвърдени от министъра на културата, или
- 2. предложения на общинските органи, областните управители, физически и юридически лица.
- Издирване и изучаване на недвижимите археологически ценности се извършват от лица, получили разрешение за извършване на теренни проучвания по реда на този закон.
- Предварителната оценка на недвижимите културни ценности, с изключение на разкритите при спасителни теренни проучвания археологически обекти, се извършва от НИНКН въз основа на научната оценка на лицата с разрешение за проучвания. За археологически обекти, разкрити под вода, предварителната оценка се извършва след становище на Центъра за подводна археология.
- Предварителната оценка на разкритите при спасителни теренни археологически проучвания обекти се извършва от експертната комисия, назначена от министъра на културата.

ОПАЗВАНЕ НА НКН - ДЕКЛАРИРАНЕ

- Декларирането на обекти, които могат да бъдат определени като недвижими културни ценности, както и отказът за деклариране, се извършва със заповед на министъра на културата или оправомощен от него заместник-министър по предложение на директора на НИНКН, въз основа на предварителната оценка. Предложението включва предварителна категоризация, класификация и временни режими за опазване на тези обекти.
- Със заповедта на министъра се определят предварителната класификация и категория на обекта на недвижимото културно наследство и временните режими за неговото опазване.
- В случаите когато от предварителната оценка се установи, че изследваният обект не притежава признаци на недвижима културна ценност, директорът на НИНКН изготвя мотивирано предложение до министъра на културата за отказ за деклариране.
- Всяко физическо или юридическо лице може да прави предложение до министъра на културата за деклариране на обекти като недвижими културни ценности. Предложението се подава чрез НИНКН или чрез съответния регионален инспекторат по опазване на културното наследство до Министерството на културата.
- Заповедите за деклариране, за отказ за деклариране и за прекратяване на временните режими за опазване се съхраняват в НИНКН, като копия от тях се изпращат до съответните общински администрации за попълване на местните архиви на недвижимите културни ценности и по компетентност и до Центъра за подводна археология - за недвижими археологически културни ценности, разкрити под вода.
- (2) Заповедите за деклариране се съобщават при условията и по реда на чл. 61 от Административнопроцесуалния кодекс.
- Временният режим за опазване на недвижими обекти , влиза в сила от датата на уведомяването на собственика им и е задължителен за всички физически и юридически лица.
- Декларираните недвижими обекти имат статут на недвижими културни ценности до установяването им като такива по реда на този закон

ОПАЗВАНЕ НА НКН - ДЕКЛАРИРАНЕ

- Декларираните недвижими обекти подлежат на заключителна оценка във връзка с регистрирането им като културни ценности, която се извършва от НИНКН при взаимодействие със специализирани институции и компетентни лица.
- Със заключителната оценка се извършва установяване на културната и научна стойност и обществената значимост на обекта, неговата автентичност, степен на съхраненост и взаимодействие със средата и обществото.
- Недвижимите археологически обекти, на които се предоставя статут на недвижими културни ценности по реда на този закон, подлежат на заключителна оценка. Когато недвижимите археологически обекти се намират на територията на групови археологически ценности, те подлежат на заключителна оценка за предоставянето им на статут като единични недвижими културни ценности.
- За издирени и проучени недвижими обекти на културното наследство, за които има достатъчно данни за изготвяне на заключителна оценка, не се прилагат разпоредбите за предварителна оценка и предоставянето или отказът за предоставяне на статут на недвижима културна ценност се извършва директно.
- Заключителната оценка на обектите се извършва по ред, определен с наредбата на министъра на културата по чл. 50, ал. 2 от ЗКН.
- Когато от заключителната оценка се установи, че деклариран недвижим обект не притежава качества на недвижима културна ценност, министърът на културата или оправомощен от него заместник-министър след предложение на НИНКН, издава заповед, с която прекратява временния режим за опазване .
- Когато от заключителната оценка се установи, че недвижим археологически обект не притежава качества на културна ценност, статутът му се отнема със заповед на министъра на културата или оправомощен от него заместник-министър.
- Министерството на културата уведомява общинските администрации и съответния регионален инспекторат по опазване на културното наследство и по компетентност Центъра за подводна археология за издадения акт в 7-дневен срок.
- Общинските администрации уведомяват писмено собствениците на недвижими обекти в 7-дневен срок от получаването на съответния акт, който подлежи на обжалване по реда на АПК

ОПАЗВАНЕ НА НКН – ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СТАТУТ НА НКЦ

- Когато от заключителната оценка се установи, че обекти на недвижимото културно наследство имат качества на недвижими културни ценности, директорът на НИНКН прави предложение до министъра на културата за тяхната класификация, категоризация и режими за опазване във връзка с предоставянето на статут на недвижими културни ценности.
- (2) Към министъра на културата се създава **Специализиран експертен съвет за опазване на недвижимите културни ценности**. В състава на съвета се включват директорът на НИНКН, директорът на Центъра за подводна археология, директорът на Инспектората и по един представител на специализираните институти при БАН, на Камарата на архитектите, както и експерти по реставрация и консервация, вписани в регистъра по чл. 165, и други специалисти, определени от министъра на културата.
- Предложенията на НИНКН се включват в дневния ред за разглеждане от съвета в едномесечен срок от постъпването им в Министерството на културата.
- По искане на министъра на културата съветът може да разглежда и други въпроси по опазване на недвижимите културни ценности, като изготвя становище за това.
- Устройството, организацията на работа и финансирането на съвета се определят с правилник на министъра на културата.

ОПАЗВАНЕ НА НКН – ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СТАТУТ НА НКЦ

- Статут на недвижими културни ценности се предоставя за:
- 1. недвижими културни ценности с категория "световно значение"-с вписването им в Списъка на световното наследство от Комитета за Световно наследство към ЮНЕСКО, по предложение на министъра на културата;
- 2. групови недвижими културни ценности с категория „национално значение" - със заповед на министъра на културата или оправомощен от него заместник-министър след съгласуване с министъра на регионалното развитие и благоустройството, а когато в границите на недвижимата културна ценност попадат защитени територии по Закона за защитените територии или защитени зони по смисъла на Закона за биологичното разнообразие - и с министъра на околната среда и водите;
- 3. всички останали категории недвижими културни ценности - със заповед на министъра на културата или оправомощен от него заместник-министър.
- Заповедите за предоставяне на статут се обнародват в „Държавен вестник".
- Министърът на културата чрез съответния регионален инспекторат по опазване на културното наследство уведомява общинските администрации за издадения акт в 14-дневен срок.
- Актовете за предоставяне на статут, както и отказите могат да се обжалват пред съответния административен съд по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

ОПАЗВАНЕ НА НКН – ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СТАТУТ НА НКЦ

- Предложение до ЮНЕСКО се прави от министъра на културата за регистрирани недвижими културни ценности с национално значение, включени в Индикативната листа за културното и природното наследство на Република България.
- Физическо или юридическо лице може да отправя искане до министъра на културата за включване на недвижима културна ценност в Индикативната листа. Общините могат да отправят искане по изречение първо само за недвижимото културно наследство на тяхната територия. Разглеждането на искането се извършва от СЕСОНКЦ.
- Индикативната листа се одобрява от:
- 1. министъра на културата-в частта за недвижимите културни ценности, или
- 2. министъра на културата и от министъра на околната среда и водите-в частта за смесени природни и културни ценности.
- Актовете , както и отказите могат да се обжалват пред съответния административен съд по реда на Административнопроцесуалния кодекс.
- Националният институт за недвижимо културно наследство води Национален публичен регистър на недвижимите културни ценности, в който се вписват актовете .
- Информация за статута на имота като недвижима културна ценност, описана с нейния идентификатор съгласно Закона за кадастъра и имотния регистър, се предоставя от НИНКН на Агенцията по геодезия, картография и кадастър. Агенцията по геодезия, картография и кадастър предоставя данните на Агенцията по вписванията в 14-дневен срок съгласно чл. 6, ал. 1 от Закона за кадастъра и имотния регистър.
- В 14-дневен срок от уведомяването Агенцията по вписванията отбелязва по партидата на съответния имот, че има статут на недвижима културна ценност.
- При прехвърлителни сделки и при наследяване на имоти-недвижима културна ценност, Агенцията по вписванията уведомява в 14-дневен срок НИНКН за това обстоятелство.
- Прекратяването на временните режими за опазване на декларирани обекти и актуализирането на статута на недвижимите културни ценности се извършват по реда за деклариране и предоставяне на статут.

ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА СОБСТВЕНИЦИТЕ ИЛИ ПОЛЗВАТЕЛИТЕ НА НЕДВИЖИМИ КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

- Собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижими културни ценности имат право:
- 1. на консултации, експертни съвети и препоръки от компетентните органи за опазването на културната ценност;
- 2. да реализират приходи от входни билети, рекламни материали, както и от възпроизвеждане на културната ценност във фотографско, компютърно, видео- и друго изображение при условията и по реда на този закон;
- 3. да кандидатстват за подпомагане по програми, финансово осигурени от държавния, общинския бюджет или от други източници, за извършване на аварийни, укрепителни, консервационни и реставрационни работи, необходими за опазване на културната ценност;
- 4. да събират и получават доброволни парични и други помощи и дарения от отделни лица и институции.
- Собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижими културни ценности са длъжни да:
- 1. полагат необходимите грижи за тяхното опазване, съхранение и поддържане в добро състояние при спазване на разпоредбите на този закон и актовете по прилагането му;
- 2. уведомяват незабавно НИНКН и звената по чл. 17, ал. 3, регионалните инспекторати по опазване на културното наследство и общинските органи за настъпили увреждания по тях или за действия спрямо тях в нарушение на този закон;
- 3. съгласуват по реда на чл. 84, ал. 1 и 2 плановете и проектите, допускащи намеса в обекта / чл. 80, ал. 3 и чл. 83/;
- 4. предоставят необходимите документи и да осигуряват достъп и съдействие на компетентните органи при осъществяване на правомощията им, посочени в закона;
- 5. предоставят публичен достъп, когато ползването на недвижимата културна ценност е свързано с експозиционна дейност;
- 6. предоставят безплатен публичен достъп до недвижимата културна ценност за целите на научноизследователската дейност, при условие че не се пречи на нормалното й ползване и не се увреждат законните интереси на собственика, концесионера или ползвателя.
- При унищожаване на недвижима културна ценност поради неизпълнение на задълженията по зкн лицата са длъжни да я възстановят в същия вид - с оригиналните обемно-пространствени параметри и архитектурни и художествени характеристики. Срокът за възстановяване се определя от министъра на културата.
- Собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижим имот, в който е открит или съществуват данни за наличие на недвижим археологически обект, са длъжни да осигуряват достъп на компетентните органи за инспектиране на физическото му състояние и да изпълняват предписанията за неговото опазване.
- Собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижим имот, в който е съхранена и експонирана недвижима археологическа културна ценност, са длъжни да осигуряват публичен достъп.

ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА СОБСТВЕНИЦИТЕ ИЛИ ПОЛЗВАТЕЛИТЕ НА НЕДВИЖИМИ КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

- При наличие на обстоятелства, застрашаващи недвижима културна ценност от увреждане или разрушаване, собственикът, концесионерът или ползвателят на имота е длъжен да уведоми кмета на общината, директора на регионалния музей и регионалния инспекторат по опазване на културното наследство по местонахождението на недвижимата културна ценност и да предприеме незабавни действия по обезопасяването ѝ.
- При възникване на обстоятелствата за недвижими археологически културни ценности, собственикът, концесионерът или ползвателят на имота, в който се намира културната ценност, уведомява органите, изброени по- горе и директора на регионалния музей.
- Кметът на общината или оправомощено от него длъжностно лице и регионалният инспекторат по опазване на културното наследство дават незабавно съответни указания за аварийно-временно укрепване и определят срок за изпълнението им.
- При неизпълнение на задълженията за уведомяване и на съответните указания за укрепване в определения срок, общината извършва необходимото обезопасяване и аварийно-временно укрепване за сметка на лицето, в срок до 14 дни след изтичането на срока за доброволно изпълнение.
- За наличието на аварейните обстоятелства, както и за дадените указания и предприетите мерки ръководителят на регионалния инспекторат незабавно уведомява министъра на културата.
- В 14-дневен срок от даване на съответното указание за недвижими културни ценности, с изключение на археологическите, кметът на общината назначава комисия, която включва инспектор от регионалния инспекторат по опазване на културното наследство, представители на НИНКН, а в случаите по чл. 84, ал. 2, т. 2 /единични и групови недвижими културни ценности с категории „местно значение", „ансамблово значение" и „за сведение" / - и звената по чл. 17, ал. 3, на регионалната дирекция за национален строителен контрол и на общината. За художествени, етнографски и исторически недвижими културни ценности в комисията се включва и представител на съответния по тематичен обхват музей, а за действащи обекти с религиозно предназначение - и представител на съответното регистрирано вероизповедание.
- Комисията установява с констативен протокол състоянието на недвижимата културна ценност, както и вида и обема на необходимите укрепителни, консервационно-реставрационни и ремонтни работи. Към протокола се прилагат подробно описание на културната ценност според данните за нейната идентификация и регистрация и данни за собственика.
- Въз основа на констативния протокол кметът на общината в 14-дневен срок издава заповед, с която задължава собствениците и ползвателите за тяхна сметка да извършат в определен срок необходимите укрепителни, консервационни, реставрационни и ремонтни дейности по проектна документация, съгласувана по реда на чл. 84, ал. 1 и 2. Заповедта се съобщава на заинтересованите лица и може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс, като обжалването не спира изпълнението ѝ.

ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА СОБСТВЕНИЦИТЕ ИЛИ ПОЛЗВАТЕЛИТЕ НА НЕДВИЖИМИ КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

- Когато комисията по чл. 73, ал. 1 предлага демонтиране и последваща реконструкция по автентични данни на недвижимата културна ценност, нейният собственик изготвя и представя в Министерството на културата графична, текстова и фотодокументация, достатъчна за изпълнението на реконструкцията. След положително становище на министъра на културата или оправомощени от него длъжностни лица кметът на общината издава заповед за демонтиране на недвижимата културна ценност. Заповедта по ал. 1 се съобщава на заинтересованите лица и може да се обжалва пред съответния административен съд по реда на Административнопроцесуалния кодекс. Обжалването на заповедта не спира изпълнението ѝ. Недвижимата културна ценност се реконструира въз основа на представената документация по ал. 1 и инвестиционен проект, съгласуван по реда на чл. 84.
- Когато заповедите не са изпълнени в определения срок, необходимите проектни укрепителни, консервационно-реставрационни и ремонтни дейности или реконструкция по автентични данни на недвижимата културна ценност или на част от нея се извършват от държавата, съответно общината.
- Дейностите се извършват въз основа на заповед на:
- 1. министъра на културата или определено от него длъжностно лице от състава на министерството-за недвижими културни ценности с категория "световно" или "национално значение";
- 2. кмета на общината-в останалите случаи.

ТЕРИТОРИАЛНОУСТРОЙСТВЕНА ЗАЩИТА НА НКН

- **Териториалноустройствената защита на недвижимото културно наследство обхваща:**
- 1. режими за опазване;
- 3. устройствени планове на защитени територии за опазване на недвижимото културно наследство и специфични правила и нормативи към тях;
- 4. планове за опазване и управление на недвижими културни ценности;
- 5. проектиране, съгласуване и одобряване на устройствените планове и на проектните документации (инвенстиционни инициативи и проекти за намеси) в защитените територии за опазване на недвижимото културно наследство и контрол по тяхното прилагане и изпълнение;
- 6. финансиране и извършване на дейности в недвижимите културни ценности и в охранителните им зони за целите на тяхното опазване и експониране.
- **Режимът за опазване** на недвижимата културна ценност се определя с акта за нейното деклариране или за предоставяне на статут.
- С режима за опазване на недвижимата културна ценност се посочват териториалният обхват и предписанията за опазване на недвижимата културна ценност и нейната среда.

ТЕРИТОРИАЛНОУСТРОЙСТВЕНА ЗАЩИТА НА НКН

- Териториалният обхват се определя от границите и площта на недвижимата културна ценност и на охранителната ѝ зона. Охранителната зона се определя за осигуряване при необходимост от по-ефективна териториалноустройствена защита на недвижимата културна ценност и обхваща непосредствената територия около ценността, важни визуални перспективи и други територии или елементи с поддържащо значение за нейната културна и историческа значимост и за нейното опазване. Не се определя охранителна зона само в изключителни случаи, мотиви за което се посочват в предварителната оценка или в заключителната оценка. За опазването на единични недвижими културни ценности, разположени в териториалния обхват на групова недвижима културна ценност, не се определят охранителни зони, а се прилагат предписанията за опазване на груповата недвижима културна ценност.
- Когато единична културна ценност няма определен териториален обхват в акта за деклариране или за предоставяне на статут, за нейни граници се смятат границите на имота, за охранителна зона-територията, обхващаща непосредствено съседните имоти, а при улици до 14 метра-и срещулежащите през улицата имоти, както и уличното пространство между тях.
- Предписанията за опазване на недвижимите културни ценности се определят въз основа на резултатите от предварителната, съответно от заключителната оценка на анализа на въздействието от проведени намеси и на степента им на застрашеност от антропогенни и природогеографски фактори. С предписанията за опазване се посочват допустимите намеси в недвижимите културни ценности, устройството или условията за ползването на териториите в техните граници и охранителни зони с цел осигуряване на пълноценното им опазване и представяне.
- Единичните и груповите недвижими културни ценности с техните граници и охранителни зони формират защитени територии за опазване на недвижимото културно наследство, които се отразяват в кадастралните карти съгласно Закона за кадастъра и имотния регистър и в общите и подробните устройствени планове съгласно Закона за устройство на територията.
- Защитени територии са и археологическите обекти, намиращи се в земните пластове, на тяхната повърхност, на сушата или под вода, като временните им граници и охранителни зони се определят с разрешението за теренно проучване.

ТЕРИТОРИАЛНОУСТРОЙСТВЕНА ЗАЩИТА НА НКН

- С устройствените планове се определят целите, задачите и начините за устройство на защитените територии за опазване на недвижимото културно наследство, обвързано с режимите за опазване.
- Общи и подробни устройствени планове за защитените територии и специфичните правила и нормативи към тях се изготвят в съответствие с режимите за опазване на недвижимите културни ценности.
- Устройствените планове и специфичните правила и нормативи към тях, заданията за тяхното изготвяне и скиците с предложенията по чл. 135, ал. 2 от Закона за устройство на територията преди одобряването им се съгласуват по реда на чл. 84.
- Не се съгласуват устройствени планове и специфични правила и нормативи към тях, които не са съобразени с режимите за опазване на недвижимите културни ценности.

ТЕРИТОРИАЛНОУСТРОЙСТВЕНА ЗАЩИТА НА НКН

- Предмет на плана за опазване и управление са дейностите за опазване и устойчиво развитие на недвижимата културна ценност в нейните граници и охранителна зона, определени с акта за предоставяне на статут, при прилагане принципите на интегрираната консервация, като по искане на възложителя и при необходимост могат да се включат и територии без статут на охранителна зона, но във връзка със защитената територия за опазване на недвижимото културно наследство.
- В плановете за опазване и управление на единични или групови недвижими културни ценности се включват режимите, специфичните правила и нормативи по чл. 78, т. 1 и 3 и се определя:
- 1. обща характеристика на защитената територия за опазване на недвижимото културно наследство;
- 2. цели и организация на управлението;
- 3. дългосрочна и краткосрочни програми на дейностите по опазване на недвижимата културна ценност и по прилагане на плана;
- 4. финансиране на дейностите по прилагане на плана;
- 5. участие на партньорите в процеса по прилагане на плана;
- 6. условия и препоръки за осъществяване на дейностите по прилагане на плана;
- 7. система за мониторинг на защитената територия и осигуряване на спешни аварийно-спасителни мероприятия в нея;
- 8. система за контрол по прилагане на плана.
- Планове за опазване и управление се изготвят задължително за:
- 1. недвижимите културни ценности, включени в Индикативната листа за културното и природното наследство на Република България;
- 2. археологическите резервати;
- 3. груповите недвижими културни ценности с национално значение;
- 4. единичните недвижими културни ценности с национално значение-в случаите, когато се възлагат на концесия.
- Плановете за опазване и управление на единични или групови недвижими културни ценности подлежат на обществено обсъждане.

ТЕРИТОРИАЛНОУСТРОЙСТВЕНА ЗАЩИТА НА НКН

- Чл. 82 (2) Плановете за опазване и управление и заданията за тяхното изготвяне се съгласуват:
- 1. с министъра на културата по реда на чл. 84, ал. 1 и 2;
- 2. със съответната община, когато не е възложител на плана, както и със заинтересовани институции.
- Плановете за опазване и управление на недвижими културни ценности се приемат от:
- 1. Министерския съвет- за недвижимите културни ценности, включени в Индикативната листа за културното и природното наследство на Република България и арх. резервати;
- 2. министъра на културата- загруповите недвижими културни ценности с национално значение и единичните недвижими културни ценности с национално значение-в случаите, когато се възлагат на концесия ;
- 3. общинския съвет на съответната община, на чиято територия е недвижимата културна ценност- за други недвижими културни ценности по инициатива и при възлагане и финансиране от техния собственик, ползвател или концесионер, или общината, на чиято територия те се намират..

ТЕРИТОРИАЛНОУСТРОЙСТВЕНА ЗАЩИТА НА НКН

- Чл. 83. (1) **Инвестиционните проекти и искания за намеси в защитени територии за опазване на културното наследство се одобряват и строежите се изпълняват по реда на Закона за устройство на територията след съгласуване по реда на чл. 84, ал. 1 и 2, както следва:**
- 1. в единични културни ценности и в техните граници:
- а) програми, задания, визи за проектиране, инвестиционни проекти за: консервация, реставрация, адаптация, експониране, реконструкция по автентични данни, пристрояване, надстрояване, конструктивно укрепване, делба, промяна на предназначението, ремонти и преустройства, цветови фасадни решения, художествено осветление, паркоустройство и благоустройство;
- б) визи за проектиране и инвестиционни проекти по част архитектура за ново основно и допълващо застрояване, а при наличие на археологически недвижими културни ценности - и проектите по част конструкции както и проектите на транспортната и техническата инфраструктура, включително, и за сградните отклонения за присъединяване към мрежите и съоръженията;
- в) искания и документация за извършване на текущи и аварийни ремонти и укрепителни работи;
- г) схеми и проекти за преместваеми обекти, включително за настилки, огради, чешми, улично осветление и други елементи на градското обзавеждане, рекламни, информационни и монументално-декоративни елементи, както и електрически и газификационни табла, външни климатични съоръжения, антени на мобилни оператори;
- 2. в охранителни зони на единични културни ценности и в границите на групови културни ценности, ако с режимите за опазване не е определено друго:
- а) визи за проектиране и инвестиционни проекти по част архитектура за: ново основно и допълващо застрояване, реконструкция, надстрояване, пристрояване, ремонти и преустройства с промяна на външния вид на строежите, а при археологически недвижими културни ценности - и проектите по част „конструкции" както и проектите на транспортната и техническата инфраструктура, включително, и за сградните отклонения за присъединяване към мрежите и съоръженията;
- б) визи за проектиране и инвестиционни проекти за паркоустройство и благоустройство;
- в) схеми и проекти за преместваеми обекти, включително за настилки, огради, чешми, улично осветление и други елементи на градското обзавеждане, рекламни, информационни и монументално-декоративни елементи, както и електрически и газификационни табла, външни климатични съоръжения, антени на мобилни оператори;
- г) искания и документация за извършване на външни текущи и аварийни ремонти, при които се променят архитектурните и/или художествените характеристики на строежите;
- 3. в охранителни зони на групови културни ценности, ако с режимите за опазване не е определено друго - визи за проектиране и инвестиционни проекти по част архитектура за: ново основно застрояване, надстрояване и пристрояване, а при археологически недвижими културни ценности - и проектите по част „конструкции" както и проектите на транспортната и техническата инфраструктура, включително, и за сградните отклонения за присъединяване към мрежите и съоръженията .

ТЕРИТОРИАЛНОУСТРОЙСТВЕНА ЗАЩИТА НА НКН

- Чл.83 (3) Въвеждането в експлоатация на строежи по ал. 1, т. 1, извън случаите по чл. 83а, ал. 2, се извършва след положително становище на министъра на културата или на оправомощени от него длъжностни лица, а екзекутивната документация по смисъла на Закона за устройство на територията се съгласува по реда на чл. 84, ал. 1 и 2.
- (4) В случаите когато към подробен устройствен план за територия или за част от територия на културното наследство няма съгласуван работен устройствен план, се представя и обемно устройствено проучване, което обхваща имота - обект на проектиране, и непосредствено съседните му имоти.
- (5) Преместване на недвижима културна ценност, както и премахване на растителност и паркови елементи в недвижими културни ценности - градинско и парково изкуство, се разрешават по реда на Закона за устройство на територията след положително становище и при условия, определени от органа по ал. 3. Изречение първо се прилага и в случаите по чл. 59, ал. 4.
- (6) Промяна на предназначението на поземлен имот, в чийто обхват попадат недвижими културни ценности или техни охранителни зони, се съгласува по реда на чл. 84, ал. 1 и 2.

ТЕРИТОРИАЛНОУСТРОЙСТВЕНА ЗАЩИТА НА НКН

- Чл. 83а. (1) Не се въвеждат в експлоатация по реда на Закона за устройство на територията недвижими културни ценности, по които е изпълнена:
- 1. фасадна консервация и реставрация и ремонти на покриви;
- 2. консервация и реставрация на художествени елементи и стенописи;
- 3. консервация на археологически недвижими културни ценности.
- (2) Приемането на изпълнението на дейностите по ал. 1 се извършва от комисия, съставът на която се определя в зависимост от вида и обема на извършените дейности. Комисията се назначава със заповед на министъра на културата или оправомощено от него длъжностно лице. В комисията задължително се включват представители на НИНКН, на Инспектората по опазване на културното наследство и на съответната общинска администрация.
- (3) Комисията по ал. 2 проверява представената документация за обекта, установява качеството на изпълнените консервационни и реставрационни работи и предлага на министъра на културата да приеме или мотивирано да откаже приемането на изпълнението.
- (4) Министърът на културата издава заповед за приемане на изпълнените консервационни и реставрационни дейности в едномесечен срок след представянето на протокола от комисията.
- (5) Възложителят предава екземпляр от документацията за обекта в НИНКН за попълване на досието на недвижимата културна ценност.
- (6) В случаите когато комисията по ал. 2 предлага отказ за приемане на изпълнените работи, с протокола се дават указания и се определят отговорно лице и срокове за изпълнението им.
- (7) Възложителят на дейностите по ал. 1 е длъжен да уведоми писмено общината по местонахождението на обекта, Министерството на културата и НИНКН за:
- 1. започване на изпълнението;
- 2. завършване на изпълнението - в 10-дневен срок от завършването му.

ТЕРИТОРИАЛНОУСТРОЙСТВЕНА ЗАЩИТА НА НКН

- Чл. 84. (1) Съгласуването по раздела за териториалноустройствена защита се извършва с писмено становище и заверка с печат върху графичните материали в срок до 4 месеца от датата на постъпване на съответната документация в НИНКН или в общината, определена по чл. 17, ал. 3. Инвестиционните проекти и искания за намеси в защитени територии за опазване на културното наследство се внасят:
- 1. за недвижими културни ценности с категории „световно значение" и „национално значение" в техните граници и охранителни зони - в НИНКН;
- 2. за недвижими културни ценности с категории „местно значение", „ансамблово значение" и „за сведение" в техните граници и охранителни зони - в съответното звено по чл. 17, ал. 3.
- (2) Съгласуването по ал. 1 на инвестиционните проекти и исканията за намеси по чл. 83 се извършва от министъра на културата или оправомощени от него длъжностни лица за:
- 1. единични и групови недвижими културни ценности с категории „световно значение" и „национално значение" в техните граници и охранителни зони - след писмено становище на НИНКН;
- 2. единични и групови недвижими културни ценности с категории „местно значение", „ансамблово значение" и „за сведение" - след писмено становище на съответното общинско звено по чл. 17, ал. 3.
- (3) В случаите по ал. 2, когато единични недвижими културни ценности с категории „местно значение", „ансамблово значение" и „за сведение" попадат в границите и охранителните зони на групови недвижими културни ценности с категории „световно значение" и „национално значение", съгласуването по ал. 2, т. 2 се извършва след писмено становище на НИНКН.
- (4) Проектите за планове за опазване и управление, плановите задания, пилотните проекти и други по недвижимото културно наследство, изготвени от НИНКН, се съгласуват по реда на ал. 1 и 2 след становище от Специализирания експертен съвет по чл. 64, ал. 2.

ТЕРИТОРИАЛНОУСТРОЙСТВЕНА ЗАЩИТА НА НКН

- (5) За извършване на съгласуването по ал. 2 и 3 се подава заявление до министъра на културата чрез директора на НИНКН, съответно чрез ръководителя на звеното по чл. 17, ал. 3 по образец, утвърден от министъра на културата. Един екземпляр от документацията се предоставя на НИНКН за попълване на архивния фонд.
- (6) При установяване на нередовности и непълноти в документите заявителят се уведомява писмено, като му се предоставя срок 10 работни дни за отстраняване на нередовностите или непълнотите с указание, че неотстраняването им ще предизвика прекратяване на производството.
- (7) Директорът на НИНКН, съответно в случаите по ал. 2, т. 2 - ръководителят на звеното по чл. 17, ал. 3, се произнася с писмено становище в двумесечен срок от датата на постъпване на заявлението.
- (8) За устройствени планове на защитени територии за опазване на недвижимото културно наследство /по чл. 78, т. 3/ и специфичните правила и нормативи към тях, както и за заданията за тяхното изготвяне, съгласуване или отказ за съгласуване се извършва въз основа на проверка на съответствието с изискванията на чл. 80.
- (9) За инвестиционни проекти и искания за намеси в защитени територии за опазване на културното наследство по чл. 83 съгласуване или отказ за съгласуване се извършва въз основа на проверка на съответствието с изискванията на наредбата по чл. 171, съгласуван устройствен план и виза за проектиране или схема за поставяне и с режимите за опазване за съответната територия.
- (10) За плановете за опазване и управление на единични или групови недвижими културни ценности и заданията за тяхното изготвяне съгласуване или отказ за съгласуване се извършва въз основа на проверка на съответствието с изискванията на чл. 81, ал. 1, 2 и 3, наредбата по чл. 81, ал. 7 и след становище на Специализирания експертен съвет по чл. 64, ал. 2.
- (11) Писмените становища по ал. 7 се изпращат на министъра на културата не по-късно от три дни след изтичане на срока по ал. 6 за изготвянето им.
- (12) Писменото становище по ал. 1 и 2 се съобщава на заявителя от министъра на културата или оправомощени от него длъжностни лица при условията и по реда на чл. 61 от Административнопроцесуалния кодекс.
- (13) Отказът за съгласуване се мотивира писмено и подлежи на обжалване по АПК.

КОНСЕРВАЦИЯ И РЕСТАВРАЦИЯ НА КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

- Консервация и реставрация, както и адаптацията на културни ценности е системен процес от дейности, които целят предотвратяване на разрушаването, стабилизация на състоянието им, както и улесняване на тяхното възприемане и оценка при максимално запазване на автентичността им.
- Дейностите по консервация и реставрация, както и по адаптацията на недвижими културни ценности се осъществяват от лица или под непосредственото ръководство на лица, вписани в регистъра по чл. 165.
- В регистъра се вписват лица, които притежават образователно-квалификационна степен "магистър" по:
- специалност в областта на консервацията и реставрацията и имат три години професионален опит в тази област;
- 2. специалност „Архитектура" със специализация по консервация и реставрация в областта на недвижимото културно наследство и три години професионален опит в тази област или специалност „Архитектура" и 5 години професионален опит по консервация и реставрация в областта на недвижимото културно наследство;
- 3. друга специалност със специализация в съответната област на консервация и реставрация или с приложение в процеса на консервация и реставрация и имат най-малко 5 години професионален опит в същата област.

КОНСЕРВАЦИЯ И РЕСТАВРАЦИЯ НА КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

- Дейности по консервация и реставрация на движими културни ценности национално богатство се извършват с разрешение на министъра на културата.
- Министърът на културата издава разрешението или с мотивирана заповед отказва издаването му в 30-дневен срок от постъпването на искането .
- За издаване на разрешение се подава заявление до министъра на културата, писмено или по електронен път. В случаите, когато заявлението се подава по електронен път, се спазват изискванията на Закона за електронния документ и електронните удостоверителни услуги, а документите се прилагат във вид на сканирани копия, подписани с електронен подпис.
- Към заявлението по ал. 1 се прилагат:
- 1. проект на договор за извършване на дейности по консервация и реставрация на движимата културна ценност;
- 2. предавателно-приемателен протокол;
- 3. констативен протокол, придружен с подробна фотодокументация за състоянието на културната ценност при приемането ѝ;
- 4. проект за консервационно-реставрационна намеса;
- 5. план-сметка за дейностите;
- 6. информация, доказваща необходимите условия за извършване на дейността в лаборатория или ателие.

КОНСЕРВАЦИЯ И РЕСТАВРАЦИЯ НА КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ

- Заявлението с приложените към него документи се разглежда в 14-дневен срок от постъпването му от Специализирания експертен съвет за възпроизвеждане на културни ценности със световно и национално значение и национално богатство .
- Когато заявлението и приложените към него документи не отговарят на изискванията, заявителят се уведомява писмено да отстрани нередовностите или непълнотите в срок 10 работни дни от съобщението с указание, че при неотстраняването им производството ще бъде прекратено.
- След разглеждането на представените документи Специализираният експертен съвет изготвя мотивирано становище с предложение до министъра на културата за издаване или отказ за издаване на разрешение.
- Министърът на културата с мотивирана заповед отказва издаването на разрешение в случаите, когато:
- 1. искането на заявителя е в противоречие с целите на този закон;
- 2. извършването на консервационно-реставрационни дейности ще наруши условията за поддържане на оптималния режим за опазване на културната ценност и/или може да доведе до нейното физическо увреждане.
- Издаденото разрешение се отнема с мотивирана заповед от министъра на културата при констатирани нарушения на ЗКН по предложение на Инспектората за опазване на културното наследство.
- Проектите за консервация, реставрация и адаптация на единични или групови архитектурни обекти-недвижими културни ценности, се изготвят от проектанти по чл. 230, ал. 1 от Закона за устройство на територията, които отговарят на изискванията по чл. 164.

ЗУТ И ЗКН

- Чл.13(6) За защитени територии за опазване на културното наследство специфични правила и нормативи към устройствените планове или към техните изменения се изработват, ако при съгласуването на заданието за проектиране на устройствен план по реда на чл. 125, ал. 6 министърът на културата е определил задължителни изисквания относно обемно-пространственото, архитектурното и стиловото изграждане на предвиденото с плана застрояване за отделни територии, за група имоти или за отделен имот, попадащи в границите на единични или на групови недвижими културни ценности или в техните охранителни зони, които налагат допускане на отклонения от правилата и нормативите, установени с наредбата по чл.13 ал. 1
- Чл. 36. (1) За запазване на заварени годни сгради се допуска в работните устройствени планове фактическото разположение на заварените сгради да не отговаря на изискващите се разстояния, ако сградите са масивни и имат трайност най-малко още 25 години или са обекти на културно-историческото наследство по смисъла на Закона за културното наследство. В тези случаи изискващото се разстояние между заварените сгради и предвидените с плана сгради в съседните урегулирани поземлени имоти може да бъде намалено най-много с една трета, като линиите на застрояване се установят в съответствие с разположението на заварената сграда.
- Чл.56(4) В недвижими имоти - културни ценности, разрешение за поставяне на обекти по ал. 1 се издава въз основа на схема след съгласуване при условията и по реда на Закона за културното наследство. Съгласуването се извършва служебно по искане на органа, компетентен да издаде разрешение за поставяне на обекти по ал. 1 на чл.56.
- Чл.57 (5) Върху недвижими имоти - културни ценности в техните граници и охранителни зони, разрешение за поставяне по ал. 1 се издава след съгласуване при условията и по реда на Закона за културното наследство.
- Чл.62 (4) Паркове и градини с историческо значение и с характерно композиционно и естетическо изграждане се регистрират и се обявяват за паметници на градинското и парковото изкуство, които се устройват и опазват при спазване нормативите и на Закона за културното наследство .

ЗУТ И ЗКН

- Чл.62 (8) Мемориални места и обекти (паметници, паметни плочи, монументално-декоративни структури и елементи и други), свързани с исторически събития и/или личности, се разрешават по реда на този закон след решение на общинския съвет и съгласуване с Министерството на културата. За мемориалните места и обекти със статут на единични или групови недвижими културни ценности и за строежите в техните граници и охранителни зони се прилагат изискванията на Закона за културното наследство.
- Чл. 106. С общия устройствен план на община или на част от нея се определят:
- 1. общата структура на територията, предмет на плана, и преобладаващото предназначение на съставните и структурните части - местоположението и границите на териториите за населени места и селищни образувания; земеделските територии; горските територии; териториите за природозащита; териториите за културно-историческа защита;
- Чл.109, ал.3, т.10 когато няма действащ общ устройствен план, подробен устройствен план за един поземлен имот или за група поземлени имоти извън границите на урбанизираните територии може да се разработва за недвижими културни ценности
- Чл.113 (6) При измененията на подробните устройствени планове за защитени територии за опазване на културното наследство или за части от тях задължително се изготвят и работни устройствени планове в обхват имотите, за които се отнася изменението, и непосредствено съседните им имоти.
- Чл.125 (6) Кметът на общината или компетентният орган по чл. 124а, ал. 3, 4 и 6 в 7-дневен срок от постъпването на искането за даване на разрешение за изработване на устройствен план внася заданието по ал. 1 за защитени територии за опазване на културното наследство в Министерството на културата за съгласуване по реда на Закона за културното наследство.

ЗУТ И ЗКН

- Чл.140 (3) За строежите по чл. 12, ал. 3, чл. 41, ал. 2, чл. 50, 51, 58, 59, чл. 133, ал. 6 и чл. 134, ал. 6, 7 и 8, както и за обекти - недвижими културни ценности, издаването на виза е задължително.
- Чл.141 (7) Идейният инвестиционен проект за недвижими културни ценности и за строежи в техните граници и охранителните им зони се съгласува при условията и по реда на Закона за културното наследство. Съгласуването се извършва служебно по искане на главния архитект на общината.
- Чл.142 (5) т.8 Оценката обхваща проверка за съответствие с изискванията на влезли в сила административни актове, които в зависимост от вида и големината на строежа са необходимо условие за разрешаване на строителството по Закона за опазване на околната среда, Закона за биологичното разнообразие, Закона за културното наследство или друг специален закон, както и отразяване на мерките и условията от тези актове в проекта.
- Чл. 144. (1) т.5 Инвестиционните проекти се съгласуват и одобряват след писмено заявление на възложителя и след представяне на данни за влезли в сила административни актове, които в зависимост от вида и големината на строежа са необходимо условие за разрешаване на строителството по Закона за опазване на околната среда, Закона за биологичното разнообразие, Закона за културното наследство или друг специален закон;
- Чл.147 (3) За недвижими културни ценности в техните граници и охранителни зони строежите по ал. 1 се разрешават след съгласуване при условията и по реда на Закона за културното наследство. Съгласуването се извършва служебно по искане на главния архитект на общината.
- Чл.148 (4) Разрешението за строеж се издава на възложителя въз основа на одобрен технически или работен инвестиционен проект, когато такъв се изисква. Допуска се разрешение за строеж да се издаде въз основа на одобрен идеен проект при условията на чл. 142, ал. 2. Разрешението за строеж се издава едновременно с одобряването на инвестиционния проект, когато това е поискано в заявлението. Разрешение за строеж на обекти в защитени територии за опазване на културното наследство се издава при спазване разпоредбите на Закона за културното наследство.

ЗУТ И ЗКН

- Чл.151 (2) За недвижими културни ценности в техните граници и охранителни зони дейностите по ал. 1 се изпълняват след съгласуване по реда на Закона за културното наследство с изключение на теренната консервация.
- Чл.153 (7) В случаите по ал. 2, т. 1 презаверяването на РС се извършва след служебна проверка за съответствие с предвижданията на действащия подробен устройствен план, както и с изискванията на влезли в сила административни актове по Закона за опазване на околната среда, Закона за биологичното разнообразие, Закона за културното наследство или друг специален закон, които в зависимост от вида и големината на строежа са необходимо условие за разрешаване на строителството.
- Чл.166 (8) За обекти - недвижими културни ценности, консултантската дейност се извършва с участието на лица, включени в регистъра по чл. 165 от Закона за културното наследство.
- Чл.168 (6) т.9 След приключване на строително-монтажните работи лицето, упражняващо строителен надзор, изготвя окончателен доклад до възложителя. Окончателният доклад трябва да бъде съставен и подпечатан от лицето, упражняващо строителен надзор, и подписан от управителя на фирмата консултант и от всички квалифицирани специалисти, определени за надзор на строежа по съответните части. Докладът задължително съдържа оценка за изпълнение на строежа в съответствие с изискванията на влезли в сила административни актове, които в зависимост от вида и големината на строежа са необходимо условие за разрешаване на строителството по Закона за опазване на околната среда, Закона за биологичното разнообразие, Закона за културното наследство или друг специален закон, както и отразяване на мерките и условията от тези актове в проекта;

ЗУТ И ЗКН

- Чл.196 (8) За недвижими културни ценности установяването на състоянието им и последващите мерки и процедури се извършват по реда на Закона за културното наследство.
- Чл. 224. (1) т.6 Началникът на Дирекцията за национален строителен контрол или упълномощено от него длъжностно лице с мотивирана заповед спира изпълнението и забранява достъпа до строеж или до част от строеж от първа до трета категория, който се извършва без съгласуване с Министерството на културата при условията и по реда на Закона за културното наследство - за недвижими културни ценности и за строежи в техните граници и охранителните им зони, когато това се изисква по реда на този закон.
- Чл.225 (2) т.6 Строеж или част от него е незаконен, когато се извършва: в нарушение на изискванията за строителство в територии с особена териториалноустройствена защита
- Чл. 232а. (1) Длъжностно лице, което съгласува, одобри или издаде строителни книжа или други актове, посочени в този закон, в територии на културно-историческа защита, без предварително съгласуване по реда на чл. 84, ал. 1 и 2 от Закона за културното наследство, се наказва с глоба в размер от 800 до 1500 лв., освен ако в друг закон не е предвидено по-тежко наказание.
- (2) Когато в резултат на нарушението по ал. 1 е унищожена или повредена недвижима културна ценност, глобата е в размер от 1000 до 3000 лв., освен ако в друг закон не е предвидено по-тежко наказание.

НЕОБХОДИМИ ПРОМЕНИ В ЗКН

- 1. Предефиниране системата от органи, които отговарят за откриване, оценяване, класифициране и опазване на нашето културно наследство. Прецизиране статута на НИНКН, правомощията на Директора му, създаване на действащи и ефективни деконцентрирани звена на института с ясни, точни и смислени правомощия. По- активно въвличане на органите на местно самоуправление в опазването на обектите - НКЦ на тяхна територия;
- 2. Да се регламентира ясно и недвусмислено връзката между ЗКН и други устройствени закони, които съдържат разпоредби, оказващи влияние върху НКЦ. Целесъобразно е да се постанови, че в границите на групови и единични НКЦ разпоредбите на ЗКН доминират над тези на останалите закони /Закон за устройство на територията, Закон за енергийната ефективност, ЗОП, ЗУЗСО, ЗУЕС, ЗУЧК и др./;
- 3. Да бъде актуализиран и разширен режимът за защита от намеси върху НКЦ. Например, целесъобразно е да се въведе превантивна забрана за всякакви намеси по сгради, които са в процедура по получаване на определен статут на НКЦ и все още нямат окончателен режим на опазване с влязъл в сила ИАА. Наложително е да се дискутира въвеждането на пълна забрана за точно дефиниран кръг от дейности в обекти НКЦ, като се регламентират изключения, свързани с опазването им от погиване;
- 4. Да се регламентира режимът /реда и условията/ за извършване на т. нар. „преизграждане по автентични данни“ в обекти – НКЦ – кога се допуска, кой го допуска и след становищата на кои компетентни органи…;

НЕОБХОДИМИ ПРОМЕНИ В ЗКН

- 5. Да се предвидят режими на финансови и данъчни облекчения за собственици на НКЦ, които търпят ограничителните режими по ЗКН. Възможно е да се дискутира създаване на специален национален фонд за опазване на НКЦ, с който държавата да подпомага собствениците на такива имоти в дейностите по опазване, поддържане и възстановяване;
- 6. Да се обсъди драстично завишаване на глобите в ЗКН и ЗУТ по отношение на собственици, които не стопанисват и поддържат имоти- НКЦ, като дори се помисли за възможност за принудително отчуждаване в определени случаи. Да се дискутира криминализирането на повреждане или унищожаване на НКЦ;
- 7. Да бъде редактиран чл.84 ЗКН с оглед актуализиране на правомощията на МК и НИНКН по отношение съгласуване и одобряване на устройствени планове, инвестиционни проекти и издаване на разрешения за строеж, както и за извършване на точно дефинирани намеси в обекти – НКЦ. При необходимост – редактиране на определени текстове от ЗУТ и други нормативни актове;
- 8. Да се осигури публичност на проектите за устройствени планове в защитени територии за опазване на недвижимото културно наследство, както и на инвестиционните проекти за недвижими културни ценности с категории "световно значение", "национално значение" и "местно значение", чрез задължително публикуване на интернет - страницата на МК;
- 9. И накрая, като допълнение към т.1 – крайно необходимо е да се регламентира създаване на Национален експертен съвет към НИНКН за обсъждане /експертизиране/ на устройствени планове и инвестиционни проекти, засягащи НКЦ. В ЗКН следва да се уредят правомощията на съвета, а за правилата му за работа да се препрати към наредба на министъра на културата.